

Fare for borgerkrig

BANGKOK: - Borgerkrig kan nå som helst bryte ut igjen i Kambodsja, sa statsminister Hun Sen etter at fredsforhandlingene i Beijing brøt sammen i helgen.

FN har i Kambodsja satt i verk en av sine største fredsbevarende operasjoner, men Røde Khmer-geriljaen vil ikke samarbeide med FN-styrkene. Røde Khmer nekter å overlevere sine våpen til FN's fredsbevarende styrker, og dermed kan FN bli nødt til å holde valg i

Kambodsja til våren uten først å avvæpne geriljaen eller ta et direkte oppgjør med geriljastyrkene.

Hun Sen var på vei hjem fra forhandlinger i den kinesiske hovedstaden med representanter fra Røde Khmer. Geriljaen har drevet sabotasje i den nordlige del av landet mens de fredsbevarende styrkene og utallige internasjonale hjelpeorganisasjoner arbeider med å få landet på fote igjen etter borgerkrigen. (NTB-REUTER)

Billigst med konge

WARSAWA: En gruppe polske grever og prinser er overbevist om at den økonomiske krisen i landet bare kan løses ved å gjeninnføre monarkiet. De har allerede valgt ut et kongesemne, men foretrekker å holde navnet hemmelig til tiden er mer moden.

- Monarki er en billig metode å gi Polen en ny effektiv ledelse på. En konge vil også være mer effektiv enn dagens regjering. Se bare på Spania. Kong Juan Carlos samlet landet etter

diktator general Francos død og reddet økonomien, understreker prins Leszek Wierzchowski. Greven leder et åttemans stort regentråd i den sørvestre byen Sosnowiec. Rådet arbeider med å få innsatt den hemmelige kandidaten som konge av Polen så snart som mulig.

- Alt jeg kan si nå er at vedkommende er 40 år, er gift og har to barn. Han kommer fra en gammel polsk familie og bor i Polen, sier Wierzchowski. (IPS)

Dialog med Russland

L IKSOM RUSSLAND var 1920-tallets Tyskland karakterisert av galopperende inflasjon og økonomisk kaos, militære ideal og militær oppløsning, fornedrende fredsvilkår og fraværet av ytre stabiliserende krefter, som dem som okkupasjonen påtvang Tyskland etter den andre verdenskrigen.

Til dette kommer kulturforskjell, en svak demokratisk tradisjon, massebevegelser og politisk polarisering i forening med sterke ultranasjonalistiske og antisemittiske strømninger, samt problemet med betydelige russiske befolkningsgrupper som lever utenfor landets grenser.

Ikke skjebnebestemt

Mange vil si at slike forhold forklarer nazismens og den tyske sjåvinismens framvekst på 1920- og 1930-tallet. Men betyr det at vi går mot en liknende utvikling i Russland, ettersom dagens russiske utvikling på mange måter framstår som en kopi av den tyske tidlig på 1920-tallet? Kan vi vente oss et nasjonalistisk og sjåvinistisk Russland om ti eller tjue år?

Jeg nekter å akseptere dette resonnementet. Ikke fordi parallellen ikke kan ha noe for seg. Men like lite som går dagens tyske er dagens russiske utvikling skjebnebestemt. Vi kan fortsatt handle for å unngå konfrontasjon. Problemet er at sterke krefter peker i en bestemt retning, og det blir neppe bedre av at vi tegner et skremmebilde av «den russiske bjørn».

Militær vekt

Det er rimelig at Norden - sammenliknet med det kontinentale Europa - legger større vekt på det militære forsvaret, fordi Russland er blitt skjøvet lengre bort fra det tradisjonelle Sentral-Europa uten at noen tilsvarende forskyvning har skjedd i nord. Men også fordi den politiske forsoning med Russland ikke uten videre omfatter de strategiske atomvåpensystemene - eller snarere det konvensjonelle forsvaret av disse systemene - som i høy grad preger områdene i nord.

Men når dette er sagt, må vi framfor alt diskutere hvordan vi skal kunne inkludere russiske politikere og militære i den europeiske dialogen, hvordan vi skal kunne unngå at Russland går i en annen retning. I Norden må vår oppgave i første rekke være å finne pragmatiske løsninger på konflikten i Baltikum, løsninger som garanterer de tre baltiske statenes selvstendighet uten å ydmyke den russiske militære makteliten. Det gjelder spørsmål som de russiske minoritetenes status, tilbaketrekningen av de stasjonerte russiske tropper, visse russiske militære installasjoner og problemet med grensefastsetting.

Rett og klokskap

Dette dreier seg ikke først og fremst om rett eller urett, ikke om hva som er moralsk og folkerettslig korrekt, men om hva som er klok. Om det er korrekt at 150 000 (ifølge enkelte oppgaver 300 000) russere - offiserer med deres familier - etter å være trukket tilbake fra Sentral-Europa bor i kaserner eller brakker,

Vi må forsterke dialogen med Russland før det er for sent. Ellers risikerer Russland å gjenta Tysklands erfaring etter den første verdenskrigen. Faren for en autoritær og sjåvinistisk utvikling i Russland, er åpenbar, skriver Ola Tunander, fil.dr. og forsker ved Fredsforskningsinstituttet i Oslo.

Det er ikke nok at denne latvieren har folkeretten på sin side. Vi må vise større klokskap når det gjelder russerne og Baltikum, skriver Ola Tunander. (Foto: NTB-AP)

betyr dette at vi i vest for vår egen skyld har grunn til å ta dette problemet meget alvorlig.

Vi må se en russisk retrett fra de baltiske statene i denne sammenheng. Vi må arbeide for en plan for en trinnvis tilbake trekning slik at de mest problematiske styrkene blir trukket tilbake først.

Når det gjelder de anlegg som er av størst strategisk betydning for Russland - f.eks. for luftforsvaret av vitale russiske områder - bør det inngås tidsbegrensede leiekontrakter som sikrer de baltiske statene rett til å hevde sine interesser.

Garantier

Problemet er ikke om det i nærmeste framtid kommer til å finnes et begrenset

russisk militært nærvær på baltisk jord. I krigstilfelle ville disse statene i alle fall være umulige å forsvare. En håndfull russiske installasjoner i Baltikum ville gjøre verken fra eller til.

Det vesentlige for oss, og rimeligvis også for de baltiske statene, er å finne fram til garantier for deres politiske selvstendighet og så raskt som mulig få redusert russisk militært nærvær. Hvis vi bare tenker i rent folkerettslige baner, havner vi i en «enten-eller-problematikk» som siler mygg og sluker kameler.

Man kan naturligvis argumentere for at Russland alt er så økonomisk svekket at Moskva ikke har råd til militære aksjoner. Det stemmer nok. Men man kan også snu argumentet og si at nettopp

på grunn av den økonomiske svakheten kommer enhver rasjonelt handlende russisk regjering til å bevisse sin utilstrekkelighet - og at derfor kan det ikke utelukkes at det vil framstå en autoritær og sjåvinistisk leder.

Territorier

Vest er interessert i russisk stabilitet, ikke i russisk territorium. Erobringskrigen eksisterer ikke lenger som en opsjon. Dessuten har Tyskland og EF knapt kapasitet til å integrere det tidligere Øst-Tyskland, noe som er en av forklaringene på den nåværende krisen innenfor EF. Og hva skal man i så fall med Russland?

På den annen side dreier den strategiske kjernefysiske balansen, og dermed den globale militære stabiliteten, seg fortsatt om rekkevidder, avstander og territorier. Det vil si at den strategiske balansen - som fortsatt tillegges avgjørende betydning i Washington og Moskva - i høy grad er bestemt av våpen- og varslingsystemenes rekkevidde.

Nyansering

For Moskvas og St. Petersburgs del kan luftforsvarssystemene i Baltikum ikke erstattes fra det ene året til det andre. Siden sist vinter er flytting av noen av de mest moderne anleggene til russisk side av grensen i gang. På lengre sikt kan disse systemene kanskje alle flyttes over. Men så lenge den globale stabiliteten blir tillagt en sentral rolle, kan vi ikke behandle de strategiske luftforsvarssystemene på samme måte som et armeregiment eller en ubåtbase.

Vi kan heller ikke behandle den russiske militære makteliten som den kalde krigens tapere, dersom vi samtidig ser på START-avtalen som betydningsfull og på Russland som en sentral aktør for å garantere den globale stabiliteten.

Stabil kraft

En fredsavtale som krever en rask tilbake trekning og en rask militær og industriell omstrukturering fra russisk side i Baltikum, forutsetter en ytre stabiliserende kraft som påtar seg ansvaret for prosessen. Om dette ikke er mulig, og om vi samtidig står overfor økonomisk kaos og militær oppløsning, bør vi insistere på respekt for militære og sivile maktstrukturer som fortsatt er villige til dialog.

Vi bør lytte til deres argumenter, vi bør foreta de nødvendige militære markeringer, men vi bør ikke falle for fristelsen til å heve pekefingeren i en tid da Russlands økonomiske svakhet helt overskygger dets kjernefysiske styrke.

Dersom dialogen bryter sammen, kan det åpne for strømninger som minner om tysk 1920-tall. Dagens Russland er plassert i en annen verden enn 1920-tallets Tyskland, og russisk tradisjon skiller seg vesentlig fra den tilsvarende tyske, selv om likhetene også er mange, og det står til den vestlige verden - derunder de nordiske landene - å føre en politikk som tar dette problemet på alvor.

Kommentar:

OLA TUNANDER

